

ضربی طلاپوش عالی، اندرون میشن عنایی متن و حاشیه سوخت معرق
 طلاپوش زمینه لاجوردی عالی که آتدگی فرسوده شده است - کاغذ
 اصنهائی بادو جدول زرین - عنوائها بزر و شتگرف و ترنج - دو هر صفحه
 سه لچکی بوته اندازی مذهب - در دو صفحه اول دو ترنج مذهب
 عالی که در میان آن ها بفظ رفاع بسفیداب و زر تحریر دار عنوان
 کتابهای مجمرعه نوشته ننده است - دو صفحه دوم متن و حاشیه
 مذهب مرصع عالی که در میان هر صفحه ۹ سطر و دو حاشیه ۲۲
 صراع از متن کتاب نوشته شده و بین سطور طلا اندازی است -
 عفت مر نوح و ده سرفصل مذهب مرصع عالی که در کتیبه هریک
 عنوان هر کتاب بفظ کوفی تزئینی با رفاع نوشته شده است - ۱۰۸۷
 صفحه ۲ هر صفحه ۱۹ سطر، هر سطر یک بیت ۱۰۵ سینمتر در متن
 و ۲۱ بیت در حاشیه - خط نستعلیق کتاب متوسط - رقم عبدالله
 کاتب اصنهائی - تاریخ تحریر سال ۸۶۴ . (شماره ۱۳۲۷۶)
 اصل نسخه چنانکه در فهرست سندرجات آن ثبت است ، ماند
 دو برابر مجلد حاضر بوده ، یعنی تمامی نسخه با در دو سجد و با در
 یک مجلد فطور بوده است که آنرا بندو بسته کرده اند و اینک فقط
 نیمه اول آن بجاست .

آنچه در متن موجود است عبارتست از :

۱ - **دوران بقیه هیه**

امیر خسرو دهلوی

نام دباچه و منصفه منور بنص - معصم - بر شمس -

ترجیحات - غزلیات - ا مرتب المنطوب - رباعیات

آغاز :

« از ورق منیر ماه و زورق مستنیر خورشید، بدان نمونه تنویر
فرمود که ... »

آغاز دیوان :

« بقیه است نقیه ز فیض طبع من این
که چون طبایع افلاک محکم است و منین »

پایان :

« از گرمی خوریبوست زردش شده بود [؟]
شک نیست که سلخ مه ز خورشید بود »

۲ - دیوان منتخب

انوری

شامل: تصاید (مرتب) و یک قطعه قفاط .

آغاز :

« باز این چه جوانی و جمالست جهانرا
و بن حال که نوگشت زمین را و زمان را »

پایان :

« نزد صیغ تب از آن بهتر کفن عیادت کند غراب‌الین »

۳ - دیوان منتخب

ظهیر فاریابی

شامل: تصاید - ترکیبات .

آغاز :

« سپیده دم که زند ایر خیمه بر گلزار
گل از سراجة خلوت رود بصفه بار »

پایان :

« همچو می از قطره های خون جگر باد
خصم ترا از سموم غم عرق خود »

۴ - دیوان منتخب

سلمان ساوجی

شامل: قصاید - ترکیبات - مقطعات - غزلیات

آغاز:

« طالع عالم مبارک شد بعمون اختری
منتظم شد ملک ملک و دین بوالا گوهری »

پایان:

« گویند بوی زلف تو جان ناز می کند
سلمان قبول کن که من از جان نسیمم »

۵ - دیوان منتخب

حافظ شیرازی

شامل: غزلیات (برتب) - رباعیات.

آغاز:

« الایا ایها السانی ادرکنا و ناولها
که عشق آسان نمود اول و نی افتاد سنگینها »

پایان :

« جامی که ز دست دلیری نوش آنی
سرمایه نیش چاونانی »

۶ - دیوان منتخب

کمال خجندی

شامل: ترکیبات - غزلیات

اغاز:

« ای ذات تو با ظهور عالم
چون خلقت مصطفی و آدم »

پایان:

« ترا کردن اصلاح شعری چنین
بگل بیت معمور اندودنست »
و آنچه در حاشیه موجود است:

۷- خمسه

امیر خسرو دهلوی

شامل: مطلع الانوار - شیرین و خسرو - مجنون و لیلی -
هفت بهشت - آئینه اسکندری.

اغاز:

« بسم الله الرحمن الرحيم خطبة فليست بملك لادم »

پایان:

« هزار آفرین بر وفابروی

که نگساید از بی وفای دری

نم انکتابه بعون الملک الوهاب علی مد العبد الضعیف الخیر
الفیبر الی رحمة الله الغنی عبد الله کاتب اصفهانی عن الله عنه فی تاریخ
سنه اثنی و ستین و سبعمائة. »

شمیخ سعدی

اغاز:

« بنام خداوند جهان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین »

بایان :

« بضاعت نیاوردم الا امید خدایا زعقوم مکن تا امید
تمام شد کتاب بوستان در موضع جورنان اصفهان ، بنعت
بنده حضرت فقیر عبدالله کاتب اصفهانی عفا الله عنه . »

۹ - ده تا

اوحدی

اعراض :

« بنام آنکه ما را نام بخشد زبان را در فصاحت تمام بختیید

نانان :

« در آن روزی که پاسی در جهان بود

مدار از اوحدی توفی خود دور ،

۵۵۷

۱۰ - ده تا مه (محبت نامه)

ابن نصح

آغاز :

« بنام آنکه نامی حرز جانست

شافتن روز و شب ورد زیانتست .

نانان :

« ز هجرت حا و نا و ذال رفته

مه سوال را آغاز همه

صبح روز عید از فضل یزدان
شد این بر دفتر معنی به پایان

شب عشاق را شمع صبو
محبت نامه این تصوح

چو کردی فتح کارش بر سعادت
هم آخر ختم گردان بر شهادت «

۱۱ - ۵۵

ابن عماد

« انحمد لخالق البرایا والشکر لواهب العظایا »

پایان :

« رفت ابن عماد عمر بر باد زین عمر پیاد رفته فریاد »

کز رهگذر رفیق توفیق ینمای بما طریق تحقیق »

۱۲ - گلشن راز

شیخ محمود شبستری

آغاز :

« بنام انک جانرا نکرت آسوخست

چراغ دل بنورجان برافروخت »

پایان :

« بنام شویش کردم بخدم پایان

الهی عاقبت محمود گردان ؟ »

و اما آنچه در فهرست هست و در این نسخه نیست، عبارتست از
درمتر :

دیوان کاتبی - دیوان بسطامی - دیوان شاعری - دیوان
خیالی - دیوان ابن یحیی - ترجیعات سعدی - رباعیات بابا افضل -
رباعیات خیام - انیس العشاق .

در حاشیه :

تجسمیات - مجمع البحرین - معجم نامه - ده نامه - طریقت نامه
در تاریخ حدود سال ۱۲۶۱ نسخه در تملک یحیی قاسمی
بوده (که مهر او در آخر کتاب هست) و معلوم نیست در چه
تاریخی وارد کتابخانه شده که از آثار شمس العماره منتقل شده است .

(۷۲۰)

مجموعه

باندازه ۲۴.۰×۱۴.۵ - جلد کباج مشکی تزیین و گوشه و
جدول طلاکوب جدید - کاغذ بخارانی الوان جنون زربین -
عنوانها بخط رقاع بزر تحریردار نوشته شده - شش سر لوح مزدوج
مذهب سر صغ عالی که عنوان هر کتاب بخط کوفی تزیین بسفیداب
و زر در هر سر لوح و در پشت صفحه اول در تزیین مذهبی فهرست
متدرجات کتاب نوشته شده است - چهار مجلسی تصویر مینیاتور
عالی - (۴ صفحه) هر صفحه ۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت ۹۵
سپلیتر - خط نستعلیق کتابت متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر
(نیمه دوم قرن نهم) .

مجموعه مشتمل است بر منتخب :

۱- غزلیات

امیر خسرو دهلوی

آغاز:

« ای رحال ما نروں در بو حال کی رسد
با صعب بو عقل را لاف کمال کی رسد »

نایان:

« کوه گران ز ماله زارم سود برهمن
خسرو بنای نعمه‌رناک این برانه نسیب »

۲- غزلیات

شیخ کمال خجندی

آغاز:

« اصطاح سخن آن ده که کند اهل کمال
ده سنی بکنک الملک حدای سعال »

۳- غزلیات

حافظ شیرازی

آغاز:

« الا یا ایهالسمی ادرکامآ و ناولها
که عشق آسان نمود اول ولی ایام بسکلیها »

نایان:

« با دل خون بده خون قافه جومسین باید بود
هر که سسهور جهان گسب سمرین سخنی »

۴ - فزایات

کاتبی

آغاز:

« آغای بر جدا است و کوه کناه ما
کوه گناه خند بود سبک راه ما »

نمان:

« هوس نامی درین سسیر کون و فساد
روزی دوسه نسیسه و برجامه گیر »

۵ - فزایات

چاهی

آغاز:

« ای داب تو از عذاب ما ناک
که بر برون زحد ادواک »

نمان:

« تکوی عسق حابی لب و رو باد
که ناسد هر معانی را معالی »

سعره ار:

۶ - فزایات

آدری - ابن تصوح - اسرف - اسر مباحی - ساطی - خلان -
حس - سواهو - خالی - سعد - سلمان ساوخی - سعی - عمد
راکای - عراقی - عصمت تجارائی - عبادهه - فاسمی کبان

لخچندی - سهری - ناصر بخارائی - همام
آغاز:

« چشم داریم که دل بستگی بتماپی
دل ما زست فرو بستگی بگشائی »
یابان :

« حسن او پی حدست اویافش
در ضمیر حسن نمی گنجد »

۷ - مقطعات

ابن یمین

آغاز:

« نادشاهی نزد اهل معرفت آزاد گیسست
هر که بند آرزو بگشاد از دل پادشاست »
یابان :

« بختم انبیا و ختم قرآن که ختم کارما بر خیر گردان .
تتمت الکتاب بعون لملک الوهاب . »

سنت صفحه آخر کتاب بخط نستعلیق نوشته اند : « من لکتاب
لقبرانی لله انغنی علی بن محمد حسین [الحسینی یا الخیالی ؟]
الدامغانی عنی عنیا و این خط تاریخی در حدود سال ۹۰۰ دارد .
انتقالی از کتابخانه اندرون

(۷۲۶)

باندازه ۹۵×۱۹۰ بطبع بیاضی - جلد تیماج دولائی ابره

ترسه بید زده سجات و اندرون تیماج سرخ بغدادی - کاغذ بغدادی
 جدول زرین - عنوانها بخط رفاع عالی بقلم زر - سه سرلوح مذهب
 لاجوردی ممتاز که در دوتای آنها کتیبه روی متن لاجورد بسفیداب
 بخط کوفی نژیینی نوشته شده است: «الله و لاسواه» و «الحمد
 لله علی نعمتی» - ۳۲ صفحه ۱ هر صفحه ۱۶ سطر، هر سطر یک
 بیت - خط نستعلیق قدیم (تعلیق مانند) کنایت خفی خوش -
 بدون رقم و تاریخ تحریر. (بن سنوات ۷۹۰ و ۸۳۰)
 (شماره ۳۰۳۴)

مجموعه مشتمل است بر:

انوری

مصدر بیک قصیده مطول عربی - مقطعات - غزلیات -
 رباعیات (مرتب) .

آغاز:

« این تذکر جبران بذی سلم

مزجت دعاً من بقلة بدم »

آغاز منتخبات انوری :

« گرمایه گیرد از رخت ای دلبر آفتاب

عاشق شود زمانه بصد دل آفتاب »

که از اول ساقط است و از حرف باء شروع میشود

پایان :

« امروز بیک حمله هزار اسب بگیر

فردا خوارزم و صد هزار اسب تراست

و در ضمن مقطعات قطعه‌ای است که بقاضی حمیدالدین
فرستاده و او قطعه در جواب انوری بنظم آورده و فرستاده است
و در این جا است

خسیکتی

شامل چهار قصیده.

آغاز:

« جهانرا هم جهان‌نایست پیدا بین و پنهان دان
که زبرکتیله نیلی پدید آورد جارا و کان »

پایان :

« سخن روح مجرد شد سرا در کسوت لفظی
حکیمان این سخن دانند بی نحوی و اعرابی »

۴. دیوانه منتظبه

حافظ شیرازی

از اول و آخر حافظ و شامل ۶۶ غزل (سرتب)

آغاز موجود:

« ای دل شهاب رفت و نچیدی گلی ز عمر
بیرانه سر بکن هنر ننگه و نام را »

پایان موجود :

« مزرع سبز فلک دیدم و دامن سه تو
پادم از کشته خوبش آمد و هنگام دروه

۴ - دیوان منتخب

سوزنی

شامل ۷ قصیده .

آغاز:

ناکی ز گردش فلک آهگینه رنگه

بر آهگینه خانه طاعت ز نیم سنگه

پایان :

« هر کز نطق هجوتو نگشایم از قلم

تا زنده باشی ای بحر ز نثار منطقه »

مناسفانه این نسخه نفیس مقطهائی دارد ، از جمله بعد از صفحه ۱۲ و ۲۸۲ و ۲۸۶ و ۳۰۶ . و این مقطها قدیم است که در محل سقط صفحه بیاض گذاشته و بعضی آیات افتاده را نوشته اند . و این نو نویسی خود بیش از سیصد مال دارد ، که ظاهراً در عثمانی قدیم صورت گرفته است که اشعار را اعراب گذاشته و بعضی الفاظ را ترجمه و بعضی آیات را شرح داده بقداری اشعار مختلف در محل بیاض نوشته اند . کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

(۷۲۷)

تعمیر

باندازه ۳۱۰×۲۰۰ - جلد تیماج عنابی تریج و نیسرنج و گوشه و حاشیه سوخت سحر ق عالی زمینه لاجوردی فرسوده - صفحه ها سن و حاشیه کاغذ متن سمرقندی التران و حاشیه اصفهانی

جدید جدول زین - دو صفحه اول متن و حاشیه مذهب مرصع
عالی که در میان هر صفحه ۷ بیت نوشته دارد و در چهار کتیبه
پیشانی و ذیل ، چهار مصراع یک رباعی ذیل بسفیداب تحریردار ،
روی متن زر بوته اندازی نوشته شده است .

« این نسخه مجموعه چون آب زلال

بگر که چه نیکو بود از غایت حال

« بحرست پر از جواهر مالا مال

مجموع درو معانی اهل کمال »

- ۲۷۹ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر ، هر سطر یک بیت
۱۲۰ مینستر - عنوانها بزر و سنگرف و لاجورد - خط نستعلیق
نیم دودانگ خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر (آغاز قرن دهم)
(شماره ۶۶۶)

مجموعه مشتمل است بر غزلیات - مقطعات - رباعیات
متفرق و بدون ترتیب از شعرای ذیل :

آذری - آهنی - ابن یحیی - انوار (قاسم) - بساطی - جلال -
جاسی (عبدالرحمن) - حافظ - حسن دهلوی - حسینی (سلطان
حسین میرزا باغرا) - حلوانی - خسرو دهلوی - خسروی -
خواجو - خیالی - رقیبی - ریاضی - سعد (حافظ) - سعدی - سلمان
ساوچی - سهیلی (امیر شیخ) - سبغی باد گارنیک - شاهی سبزواری -
طائمی - طغای تیمورخان - طوسی - غازی - عبدالله (خواجه) - عصمت
فتاحی - فریدون حسین میرزا - کاتبی - کمال شخصدی - مسعود -
مفسی - نسیم - نوائی (سیر علیشیر) - یحیی سردان .

که از آن میان اشعار سلطان حسین میرزا و میر علی شیر
نوائی ترکی و فقط یک غزل سلطان حسین میرزا فارسی است .

احتمال سی‌دهم که نسخه بخط سلطان محمد خندان و شاید تذهیب و ترصیح نسخه هم کار او باشد و ظاهراً نسخه برای سلطان حسین میرزا بایقرا کتابت و تزئین شده و حواشی آن یقیناً مزین بوده است که یا فرموده شده و یا حواشی را بیرون آورده و دوباره آنرا متن و حاشیه کرده‌اند. لاقلاً یک ورق از میان و یک ورق از آخر نسخه مایه است.

چنانکه گذشت این کتاب در زمان حیات سلطان حسین سوزا و پس از مرگ جامی یعنی در میان سنوات ۸۹۸ و ۹۱۲ باید استکتاب شده باشد.

آغاز:

« از غم عشقت مرا نی تن نه جانی مانده [است]
آن خیالی گشت وزین یک کمانی مانده [است]

پایان موجود:

« وزنه زخراش دل خرید نخروشم

خود را و ترا بعالمی بفروشم »

بسال ۱۲۸۳ وارد کتابخانه فرهاد میرزا معتمدالدوله و بسال ۱۳۰۱ بکتابخانه وارد شده است.

(۷۲۸)

مجموعه

باندازه ۲۶۵×۱۵۰ بقطع بیاضی - جلد یمساج تریاکمی
حاشیه طلاکوبی جدید - صفحه‌ها متن و حاشیه کاغذ متن بخارانی
الوان، حاشیه فرنگی آهار و مهره کشیده جدول زوین - عنوانها
بالچورد - تمامی صفحات جدول بندی تفننی تزئینی نچکها و بین

بطور پخته اندازی مذهب منقش جایگزین نداشته‌اند و تنها غالباً
تشمیر سازی مذهب - بجای سر لوح ها تماویر گل و برگ مذهب
و بعضی مضامین عالی و این سر لوح مانندها جمعاً پنجاه است
(تصویر ۳۱ - ۳۰ در صفحه ۱۵۶ و ۱۵۸ جدید و از دوره
قاچار است) - ۳۶۹ صفحه ، در هر صفحه بطور متوسط ۱۸ بیت -
خط ثلث و ریحان و رقاع و نسخ کتابت و کتابت جنی و خفی
و نیم دو دانگ و دو دانگ معاز و نستعلیق کتابت و کتابت
جلی و خفی و نیم دو دانگ خوش قدیم - بدون رقم و تاریخ تحریر
(میانه قرن ۹) . (شماره ۶۴۷)

مجموعه مشتعل است بر غزلیات و قصاید و مثنویها از شعرای
ذیل :

ابن عماد - ابن بهنا - اوحدی - بهسحق اطعمه - جلال - حافظ
شیرازی - حسن دهلوی - خسرو دهلوی - خواجوی کرمانی - سعدی -
سلیمان ساروجی - شاهی سبزواری - شرف - صابنی - طالب کمال‌الدین
[هروی ؟] - طبیب - عراقی - عصمت - عطار - عماد نقیبه - عمادی -
نردوسی - فاسه - قاسمی - قوام - قیس - کتابی - کمال خجندی -
مولانا جلال‌الدین بلخی - محبوب - سرمدی - مهستی - نزاری -
همام تبریزی .

با اینکه نسخه رقم و تاریخ تحریر ندارد احتمالاً میتوان آنرا بخط
جعفر بایسنغری و تاریخ کتابت را بین سنوات ۸۳۸ و ۸۵۵
دانست ، زیرا که شاهد این نسخه برای عبدالله سلطان بن ابراهیم
سلطان بن شاهرخ گورکانی تهیه شده باشد که در بکک موضع
(صفحه ۴ - ۳۹) در میان دو صفحه بخط ثلث چنانکه برجسته تر
از سایر قسمتهاست این دو بیت را نوشته است :

«خدیو کامران شاه جهان بان

قوام دهر عبدالله سلطان

مخلد باد در شاهی ظلالش

مؤید باد ذات یا کمائش »

و در صفحه ۶ - ۷۵ قصیده مفصلی در مدح همین عبدالله

سلطان هست و در آنجا آمده است:

« برشده دنیا و دهن سلطان گردون اقتدار

شاه عبدالله سلطان سایه پروردگار

هست سلطان این سلطان این سلطان جهان

شاه ابوالعز آفتاب برج احسان و وقار .

رخ نماید بی تأمل آیت فتح و ظفر

رو بهرجائی که آرد رایت نصرت شعار

هم خط و هم علم و هم کام دل و هم تیغ تیز

از شه مردان نظر داری بحق ای شهسوار

هست عمری بیس گرامی لیکن علام کمترین

یزد در این پارگه بنشسته ام امیدواره

و عبدالله سلطان از سال ۸۳۸ تا ۸۵۰ در فارس و از ۸۵۴

تا ۸۵۵ در ماوراءالنهر امارت داشته است .

نسخه بسیار زیبا و با تفنن تنظیم شده است ، ولی از آخر

مناطق دارد و در میانه اندکی مشوش است و در صحافی آخری که

شده است رعایت نظم باصفحه‌ای ها را نکرده‌اند . در صفحه‌های

۷۷/۷۴/۷۳ بخط ابعوزی اشعاری نوشته است و نیز اشعاری از قیس

عسری بعربی دارد .

آغاز:

«الابهاالفارغ پندائی [؟] نوادی سرحمیاکم سلونی

پایان:

« هرگز از ذکر تو خانی بتود لفظ عماد

ز آنک ذکر تو نگوید سخن بپهنه گوست »

بسال ۱۲۸۲ از عرض کتابخانه گذشته و بسال ۱۳۰۱

از کتابخانه اندرون منتقل شده است.

(۷۲۹)

باندازه ۲۰۸×۱۲۵ - جلد ابره تیماج ماشی ساده ، اندرون

موشن عنایی ثرنج و نیمترنج و لچکی سوخت تحریر زمینه لاجوردی

و سیلونی ریخته خوش - کاشخه سمرقندی نهودی چادون زرین

بتن زرفشان غبار - بکک سرلوح مزدوج مذهب برصع عالی -

۱۴۲ صفحه هرصفحه ۱۴ مصراع (غزلها) و ۱۲ مصراع (رباعیات)

که چلیپ و تفتنی کتابت شده است - خط نستعلیق کتابت خوش

- رقم سلطان محمد نور - تاریخ تحریر سال ۹۱۵ .

مجموعه مشتمل است بر: غزلیات و رباعیات انتخاب از

اشعار شعرای ذیل:

سعدی - اسپرخیرو دهلوی - حافظ - حسن دهنوی - کمال

نجدی - چاسی - کاتبی

آغاز:

« شکر و سپاس و منت و نعمت خدایرا

پروردگار خلق و خداوند کبریا »

پایان :

« چندا نکه رهد از طمع نفس تو خلق
با آنکه رهد نفس تو از خلق جهان »

« این کتابت که نسخه ایست بدیع

بهر فرزند عزالدین محمود

پند سلطان محمد بن نور درجه ماه وجه سال ثبت نمود
(۹۱۵) .

بازده روز رفته از رمضان (سال هجرت) کتابت من بوده

صفحه اول نو نویسن ولی مر لوح آن اصیل است که در
وصافی آن را نقل کرده اند .

یادداشتها و بهرها را بحر کرده اند . سال ۱۲۴۷ و ۱۲۸۲
از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه صفحه اول مهر اوست

(۷۳۰)

باندازه ۲۲ - ۸۱۴ - جلد دولانی ایره مخمل سبز ساده
مچاف و اندرون تیمناج حنائی - کاغذ فرنگی نباتی جدول و کمنند
زین - صفحه تماماً بین السطور ملا اندازهی سر سنخنها حلکاری و
عنوانها بسرخی نوشته شده است - در سر لوح مذهب موصح بخش
۱۲ صفحه هر صفحه ۱۰ سطر ، هر سطر یک بیت ۸۵ میطیمتر -
خط نستعلیق نیم دودانگه عالی - رقم محمود بن مصطفی موسوی
- تاریخ تحریر سال ۱۳۰۷ . (شماره ۴۹۰۰)

نسخه مجموعه‌ای از غزلیات حافظ و سعدی و سعید است
بیک مقدمه مشهور .

اغاز :

هر کس پزیانی صفت حمد تو گوید

مطرب بغزل خوانی و قمری بترانه

پس از حمد حضرت معبود ... شکر و سپاس ... خسرو

بیهماں این عصر ... ناصرالدین شاه ... لهذا این ذره بیعتدار

در این اوآن که ... از سفر فرنگستان بسعت ایران ... عطف عنان

... می فرمایند برسم تهنیت بوجه مناسب چند غزل از واردات

بخاطر ... خواجه شمس الدین محمد حافظ و شیخ مصلح الدین سعدی

... در این اوراق برسی نگارد ...

بیا که رأیت بتصور پادشاه رسید نوید فتح و بشارت بمهر و باد رسید

پایان :

« گواو نظر نکند سعادت با بچشم نواخت بدست سعی تو یار است تانه بیامنی

واقم این اوراق اقل تربیت یافتگان دولت جاوید عدت محمودین

مصطفی انوسوی المستوفی در سن سیزده سالگی برشته نگارش در

آورد . فی شهر صفر ۱۳۰۷ »

و ناصرالدین شاه بخط خود در حاشیه صفحه اول نوشته است :

« پسر حسام السادات نوشته است . الحق در این سن کم پر خوب

نوشته است . مراجعت از سفر ۳ فرنگستان ما در طهران بحضور آورده

است . سنه ۱۳۰۷ ربیع الاول اودئیل . »

اگر این صفحات را این کاتب خود در سیزده سالگی نوشته

باشد ، در میان خوشنویسان ایران فرد بوده است که هیچیک از

استادان خط در این سن ، چنین قدرت خطاطی نداشته اند .

انتقالی از کتابخانه اندرون .

بقدرهٔ ۲۰ × ۱۵۷ - جمله روحانی خویش بوم سرخ گل و بوته
نقاشی ، حاشیه باریک ، شکنی اندرون بزم ، ۵۱۰ بی بوته ترگس و شکوفه
کاغذ ترمه اصفهانی جدول و کمنه زرین - این مظهر تماماً طلا اندازی
دو صفحه اول متن و حاشیه بوته اندازی مذهب - یکت سر لوح مزدوج
مذهب بر صغ خوش - ۵۴ صفحه ، هر صفحه ۱۱ سطر ، هر سطر یکت
بیست - ۱۰ میلیمتر - خط نستعلیق شکسته نیم دو دانگ خوش -
بدون رقم (پشت صفحه اول نوشته اند ، خط میرزا زین العابدین) -
تاریخ تحریر سال ۱۲۳۴ ، (شماره ۶ - ۴۴)

در این مجموعه هر غزل آنکه بیعر و نایب از حافظ یاسعدی
یکی است و یا غزلی از حافظ یاسعدی را که نشاط استیاض کرده باشد
آورده است .

آغاز :

آن روی بین که حسن بیوشیده باد را
زان دام زلف و دانه و خال سیه را ه

پایان :

سنگ طفلان بردن جانب شهرزبه کجا
دل دیوانه کشد جز بسوی صحرائی .

۱۳۴۶ ه .

سال ۱۳۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه
اول مهر از دست .

باندازه ۱۳ × ۲۳ - جلد ساغری مشکى نرنج سر نرنج
 منگنه حاشیه مذهب ، اندرون نیمای عنابی - کاغذ قرمه جدول
 و کسند زرین - عناینها بسرخی - نیکه سر لوح و دو لوح کوچک مذهب
 مصرح و مذهب خوشی - ۲۹۱ صفحه ، هر صفحه ۱۵ سطر ، هر سطر
 یک بیت ، ۷ سلیمتر - خط نستعلیق شکسته کتابت خفی خوش -
 بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن ۱۲) .

جامع این جنگ اشعاری را در سه نوبت ؛ قصاید - مقطعات -
 و غزلیات - رباعیات ، انتخاب کرده و ترتیب حروف قوافی از الف تا یاء
 از اشعار مستقدمین تا زمان خود جمع کرده و نام تمام شاعرانی که شعر
 آنها را آورده است بسرخی نوشته است ، چون نسخه جدید است از
 ذکر و احصاء شعرا خود داری میشود .

آغاز :

« ای قاعده تازه ز دست تو کرم را » وی سرتبه تو زینان تو غم راه

پایان :

« ز ما یاد آرید ای وصالان خوشی ز ما یاد آرید ای هجرتان بد »

مدیق المنکک در نامه ای که نوشته و اینک بکتاب الصاق
 شده است ، نسخه را خط شفیعا تشخیص داده و رو نیست ، که مایه
 خط قروتر از خط شفیعا و لافل بکصد سال پس از زمان شفیعا کتابت
 شده است .

کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

(۷۳۳)

با اندازه ۱۴۰ × ۲۲۷ - جلد روغنی عالی بوم زرد گل و بوته
نقاشی ، حاشیه بوم آلبالویی گل ریزه نقاشی ، اندرون بوم سرخ بوته
سومین مذهب حاشیه بوم مشکی مذهب - کاغذ ترمه جدول و کمنند
زرین - عنوانها بسرخی - دو صفحه اول و دو صفحه در سیانه ، متن
و حاشیه بین سطور طلا اندازه متقش حاشیه و تسمه مذهب مرصع
عالی - ۴۵۲ صفحه ، هر صفحه ۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت ۶۷
سیمتر - خط شکسته نستعلیق کثابت عالی - بدون رقم و تاریخ
تحریر (قرن ۱۳) . (شماره ۹۴۷۳) .

این کتاب نیز مانند نسخه شماره ۴۵۴ تنظیم شده است .

آغاز :

« تاجر عشقم بکف سایه و سودم وفا

تا که شود مشتری تاچه دهد در بها »

بایان :

« سنگی که از آن روغن کنگد گیرند

گر بر شکمت نهند توری ندهی ،

سال ۱۲۶۸ بتملک سلطان حسین نامی در آمده و سال

۱۳۰۱ وارد کتابخانه شده است .

(۷۳۴)

با اندازه ۱۵۰ × ۲۶۲ - جلد میشن لاجوردی حاشیه منگنه

مذهب - کاغذ اصفهانی قطعه جدول زرین متن صفحات زرفشان -

درس نوح کوچک مذهب مرصع خوش - ۱۱۲ صفحه ، هر صفحه
۱۷ سطر ، هر سطر یک بیت - خط نستعلیق نیم دو دانگ خوش -
رتم عبدالرشید - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۱) (شماره ۵۰)
مجموعه مشتمل است بر :

۱ - دیوان (منتخب)

دست غیب شیرازی

آغاز :

« بی تاب دلم گوید پندی افتاد چو تاب در گمندی »

پایان :

« ایس که گرفت خاطرت از عاشق

آسخت از و گرفتگی سینۀ تو

عبدالرشید :

منتخب

ابوتراب بیک فرقتی انجدانی

آغاز :

« دگر ز لائۀ نورسته کوه فصل بهار

چو بادریست که نوزد پرورد بکنار »

پایان :

« صند آفرین که بخل بنام تو ختم شد

دون هستی بطنق پلندی نهاده »

و در ضمن همین اشعار قطعه‌ای از مبادئی بیک افشارهست

که در جزاب قطعه شعر ابوتراب بیک مبنی بر انتخاب تخلص سروده

است. و شاید اشعار دیگران نیز ضمن آن باشد. در این کتاب عنوان و نام شاعر مصرح نیست و از اطلاعات آقای احمد گلچین معانی در شناسائی نسخه استفاده شده است. سال ۱۲۸۶؛ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بالای صفحه اول مهر او هست.

(۷۳۵)

باندازه ۱۴۵ ، x ۲۲ - جلد مقوای روغنی عالی بوم طلای گل و بوته نقاشی ، حاشیه بوم عنابی بوته ریزه ، اندرون بوم سرخ گل و برگ مذهب حاشیه ، باریک مشکی مذهب - صفحه ها تماماً متن و حاشیه کاغذ معرفندی اتوان - نیمه اول کتاب در حاشیه دارد که حاشیه اول کتیبه سازی مذهب مرصع عائی است و در هر حاشیه چهار مصرع بزرگ سفیداب و لاجورد و شنگرف و سیلودینی نوشته شده و متن زرخشان چهار است و حاشیه دوم افسان زرین و سیمین و الوان - نیمه دوم یک صفحه عایک حاشیه دارد که بعضی ضخامت حاشیه ابری دارد و عموماً زرخشان است - سر عنوانها بمرکب اتوان در سر سخنها مذهب مرصع نوشته شده است و پایان بعضی قطعه ها دو ترفیع مذهب مرصع کوچک دارد - دو سر لوح مذهب مرصع عالی که در کتیبه هر یک روی متن زر سفیداب و بسمله « نوشته شده است - ۱۶۴ صفحه ، هر صفحه در قسمت اول ۸ سطر ، هر سطر یک مصرع دو متن و چهار مصرع در حاشیه ، مجموعاً شش بیت در هر صفحه! و در قسمت دوم ۱۲ سطر ، هر سطر یک بیت ، ۷ بلیهتر - خط نیمه اول نستعلیق نیم دو دانگ و کتابت جلی خوش و خط نیمه دوم نستعلیق

و کتاهت خفی خوش - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن - ۱) (شما
(شماره ۲۹۹۵) .

مجموعه مشتمل است بر ترکیبات و قصاید و ملاحظات و رباعیات
همگی در نعت حضرت علی بن ابیطالب و ائمه اطهار .

شامل : هفت بند حسن کاشانی - قصاید : آذری - مهدی -
مهدی - سلمان - مقصود - (در متن) و در هر صفحه یک رباعی
(در حاشیه) .

آغاز :

« انسلام ای مایه خورشید رب العالمین

آسمان عز و تمکین آفتاب داد و دین »

پایان :

« بر سر احباب ظل عالیت نمود یاد

باد بر فرق عدد تا روز محشر آفتاب »

تمت الكتاب الفصاید فی شهر ربیع الاول ... » (و سال تحریر

و رقم را محو کرده اند)

شامل قصاید : فضلی - سلیمی - ابن حسام - فخر سلام -

ابن بسین -

آغاز :

« زبان که بلبل دستان سرای حمد خداست

برای منقبت شاه اولیا گوید

بایان :

« که بعد از نبی مقتدای بحق علی بن ابوطالب هاشمیت »
کیفیت ورود بکتابخانه معلوم نیست .

(۷۳۶)

باندازه ۱۹۰ × ۹۲ یقطع بیاضی - جلد تیماج دولائی ابره
ضربی طلاپوش ، اندرون سوخت تحریر زمینه تیماج سفید گل و بیته
و پروانه ، حاشیه بند رومی زمینه لاجوردی خوش - کاغذ اصفهانی
لطیف جدون و کمند زرین - عنوانها بشنگرف - متن نوشته کتاب زرفشان
غبار - دو صفحه اول متن و حاشیه بونه اندازی مذهب متشن عالی -
یک سر لوج مذهب مرصع عالی که در کتیبه آن روی متن زربسفیاد
بخط ثلث تزئینی ، بسمله ، نوشته شده است صفحه ، هر صفحه
۱۲ بیت که دو مصرعی در دو ستون چلیپ نوشته شده است و در میان
کتاب بعضی صفحات و در آخر یازده ورق بیاضی است - خط شکسته
تستعلیق غبار عالی - رقب شعبا - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۱) .
(شماره ۲۶۳) .

این نسخه زیبا و ظریف بخط محمد نسیم عباسی و فاضل خود
وی آنرا برای شاه عباس ثانی تدوین کرده است . تنظیم مطالب
چنین است که در موضوع تمام اعضای بدن از فرق تا قدم و دیگر
عناوین اشعاری مناسب از شعرای مقدم و معاصر خود انتخاب کرده
و برای غالب آنها عنوانی بنمریفن بسرخمی نوشته است . بشلا آخرین
عنوان آن را که « سود و زبان » است ، چنین انشاء کرده است :
« تا رسم سود و زبان در چهار بازار امکان باشد ، خرمن اخلاص

بندگفت از آسیب برق زمان محفوظ باد و عناوین که در باب آنها
شعری آورده عبارتست از :

سر - کاکز - پیشانی - ابرو چشم - مژگان - بین گوش - بنا گوش
خال - دغان - دندان - لب - زبان - غیب - گردن - دست - ساعد -
انگشت - ناخن - سر بنجه - سینه - دل - جان - پستان - ناف - کمر
آئینه - نایق - نا - حسن - غمزه - عجز - عشوه - رقص و جلوه -
بوسه - وعین - صباحت - تبسم - گل - خوی - مشاطه - شانه - وسمه -
سوره - حنا - سرم و حیا - ادب - نقاب - رشک - بخت و طالع -
بند - کینه - رقیب - بیمار و خسته - طیب - هجران - وصال - درد -
آد و فغان - ناله - گریه - التفات - تغافل - صبر - شوق - سرکشی -
آشنائی - ستم و جور - فتنه - جنگ - عهد شکنی - سکوه - شکر -
قاصد - نامه - دعا - دستانم - برزده - وعده - فراموشی - صحبت -
تعلیق - سوختن - جمعیت خاطر - پریشانی خاطر - غم - راز - غماز -
عقل - جتونی - زهد - کفر و ایمان - کعبه - صوم - بتخانه و بت و
بت پرست - کوی دوست - مکتب - صورتگر - صومعه - خرقه شمیمه -
نی روزها - سبحة - حسین منصور جلاج - بازار و کویچه - بیکده -
ساقی - مستی - خمار - تویه - افسانه - کوه و دشت - خضر - موسی -
کشتی - دریا - ذره و خورشید - ناخدا و طوقان - صید - دام - هما
عنقا - سمندر - دیوانه - ویرانه - زنجیر - یوسف - فرهاد و تبیرین -
بیستون - لیلی و مجنون - محمل - چرس - محمود و انار - وطن -
غریت - وداع - آسمان - برق - صبح - شب - بهشت - دوزخ -
شعله - پری - بیری و جواتی - کوژ - پیاز - خزان - بوستان - راغ -
شع و پروانه - گل و بلبل - ناخنه - صیاد - رزم - بزم - نغمه - شرر -
کمان - قاتل - شهید - خط - سود و زبان .

انگاز :

« بحمدالله که این دیباچه راز بتوقیع هدايت شد برافراز »

بايان :

« گرجان و سر برد غرض ما رضای تست

حاشاکه ما زبان تو خواهيم و سود خویش

رقم کذب ابن آستان محمد ضعیف الحسینی عفره . »

پسال ۱۲۲۲ از عرض فتحعلیشاه و پسال ۱۲۸۲ از عرض

ناصراندین شاه گذشته و مهر او در پشت صفحه اول و آخر هست .

(۷۳۷)

باندازه ۱۷۵ × ۸۵ بقطع بیاعی - جلده ابره پارچه روغنی بوم
زرد بوده مذهب حاشیه کرمک منگنه مذهب، اندرون تیناج قریاقی
حاشیه مذهب - کاغذ ترمه اصفهانی - صفحه ها تماماً متن و حاشیه
بین سطور طلا اندازی و در میان هر صفحه یک تسعه منقش و حواشی
صفحات حکاکی نقش بزرگ سوئی - یک سر لوح مذهب بر صبح عالی
۱۶۸ صفحه ۱ هر صفحه ۱۶ بیت و بیشتر بطور چلیبا و گهی بخط
نوشته شده است - عنوانها پشتگرف - خط منگنه نسعلیق کتابت
خانی عالی - رقم میرزا کوچک اصفهانی - تاریخ تحریر سال ۱۲۰۳
(شماره ۱۱۱۱۶) .

این جنگ منتهی است از اشعار شعرای متفرق از متقدمین

تا زمان کاتب ، از غزل و رباعی و مشوی و قطعه بشرح ذیل :

آذر بیکدلی - آفرین اصفهانی - آمیری اصفهانی - امیدی همدانی

امیر فخراندین مسعود - امیر همابون - اعلی شیرازی - بابا فضل

کاشانی - با یزید بسطامی - یزیدی - بیاضی - بیانی کرمانی - بومی -
 تاثیر اصفهانی - ثنائی - جامی - حاجت شیرازی - حاجبی گیلانی -
 حافظ - حالتی ترکمان - حسانی - حسن دهلوی - حزنی - حزمی -
 خیام - دردی سمرقندی - ذوقی - رفیق اصفهانی - روحانی - زکلی همدانی
 سعدی شیرازی - سلمان ساوجی - سوزی ساوجی - سهیلی - سیلی ترک -
 تاپور - شانی تکلو - شاه سنجان - شاهی - میزوازی - شریف کاشی
 شفائی - شیخ ابو سعید - صابر طوسی - صادقی - صافی - صیری -
 صهبای قمی - ضمیری - ضیاء قمی - طبری (ملا) - ضییب (میرزا نصیر) -
 طرفان - طوفی تبریزی - عاشق اصفهانی - عبدالعلی - عیند زاکانی -
 عرشی - عرفی - عذری بیگدلی - عصمت الله - علی نقی (شیخ) -
 عمادی شهریار - غزالی - غضنفر - فدائی گیلانی - فرخی - فصیحی
 تبریزی - فغانی شیرازی - فکاری فهمی نائینی - فیض زکلی - قدسی - کمال
 الدین اسمعیل اصفهانی - کمال - کمال - کمال - کمال - کمال - کمال -
 محشم کاشانی - مسیح کاشانی - مشتاق - مقصود - میرحمیدی - میرقغفور
 لاهیجی - میرمؤمن استرآبادی - میر والهی قمی - میلی ترک - نشاط -
 نظیری - نوری اصفهانی - نبازی (احمد میرزا) - واهب - وحشی - وصفی
 ولی دشت بیانی - هاتق - هجری تفرشی - هلالی - یارک - بحی

لاهیجی .

آغاز :

« اگر تو فارغی از جان دوستان ما را

فراغت از تو میسر نمی شود ما را »

بایان :

« می یزد خاک بر سر می گوید

خاکم بر سرکده بی توام زنده هنوز

بجهت سرکار... جعفر قلیخان ادا الله زمان دولته... بتاریخ شهر شوال المکرم سنه ۱۲۰۳ تحریر و شرف اتمام یافت حرره العبد میرزا کوچک عفی الله عنه « این نسخه مزین زیبا از بهترین خطوط میرزا کوچک اصفهانی معروفترین شاگرد درویش عبدالعزیز است. بسال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته است. مهرها و یادداشتها را محو کرده اند.

(۷۳۸)

اشراق (حکیم محمد حسین ریاضی)

باندازه ۱۲۵ x ۲۳۵ - جلد تیمناج دولانی، ابرو تیمناج ساده
 سجااف و اندرون سورمه‌ای - کاغذ ترمه جدول و کمند زرین - عنوانها
 پشتگرف - یکا سر لوح مذهب خوش - ۶۲ صفحه ۲ هر صفحه ۱۲
 یست که در دو ردیف یک مصراعی چلیپا نوشته شده است - خط
 شکسته نستعلیق عالی - رقم محمد حسین ریاضی متخصص اشراق -
 تاریخ تحریر سال ۱۳۱۵ . (شماره ۱۲۱۶۶) .
 مشتمل است بر منتخب اشعار شعری دوره قاجار و مقداری
 از اشعار کاتب و جامع نسخه بدینقرار :

آرام یزدی (میرزا صادق) - آشنا - ابوالقاسم (مید) اختر
 (احمد بیگه) - ادیب (محمد) - ادیب تهرانی (محمدعلی) -
 اسرار (حاج ملاهادی) - اسیر (میرزا جعفر) - اشراق قزوینی -
 انسر یزدی (عبدالوهاب) - انجم نواب - انجم (محمد علی)
 ایمن کربانی - بسملی - بقا (محمد کاظم) - بهار شیروانی - بهجت -
 بیدل (زین العابدین) - پرتو - تاراج - تمنا - ثابت جری - جلالی -

یاقتی - جلوه یزدی - حالی - جامد شیرازی - حبیب شیرازی - حجاب -
 حسینی - حشمت (همایون میرزا) - حکیم - حیران یزدی - حیرت -
 خالص یزدی - خاموش - خجسته یزدی - دانا - دانش - ذبیحی -
 رئیس اصفهانی - رایج - رشحه اصفهانی - رضوان - روشن - ریاض
 (میرزا جعفر) - زرگر اصفهانی - سالک - سرخوش خراسانی - سودائی
 رکنی - سها - سهی - شاهد - شباب - شرر (حسینی بیک) - شرف
 یاقتی - شعرا - شفق (احمد) - شکسته (حسینی میرزا) - شوخی -
 شهلا - شجعی نوائی - شیدا - شیرازی (صادق) - شیرازی (میرزا
 احمد) - صاحب علی آبادی - مینا (فتحعلی خان) - صبا (محمود خان)
 صحبت لاری - صفائی - صفی اندین - صنی علی بیک - ضعیفی - طایر
 میرزا حسینخان) - طیب - طراز یزدی - طغرا (میرزا محمد) -
 ظفر هندی - عارف - عزت قاجار (سلیمان) - عشرت هندی - عشرتی
 عطارد تبریزی - علی آقا - حلی یزدی - عیثی - عیار - غریبی -
 فتح الله خان - فدائی - فروغی - قریب (عبدالغفار) - نصیح - فیرا
 (محمد سعید) - قائم مقام - قضائی یزدی - کافی - کامل - مابن -
 مجدالدوله - مجذوب - مجروح - مجرم - مجنون شاه هندی - معزین -
 مخلص - مدرس - سرور - مسگر (حبیب) - مشتاق - مظهر - منعم -
 منیر - مؤمن - ناطق - نایب الصدر - نثار - نجار اصفهانی - نشاطی -
 نوا - نورعلی شاه - نیاز - واسق - وصال - وصال - وقار - همای اصفهانی
 یغمای جنقی .

اغاز

«برخوبش گشت عاشق و آئینه خاند ساخت

تا بنگرد در آئینه دیدار خوبش را »

آنجا که اشعار جامع جنگ شروع میشود ؛ «سحرر هذه الاوراق

و مؤلف هذه الافكار الايكار العبد الفاجر محمد حسين ابن محمد باقر
الرياضي المتخلص باسراق »
پایان نسخه :

« خاصة در منج وليعهد شهنشاہ جهان

که خلاصی درش حشمت و تمکین من است
» بجهت استعاف حضور... وليعهد دولت جاوید مدار محمد علی
میرزا ... بتدوین این افکار ایکار برداخت العبد حکیم ریاضی قی
سنه ۱۳۱۵ »

در دشت صفحه آخر اشعاری چند و در پشت صفحه اول این
عبارات بخط محمد علی شاه قاجار هست: « هوالمالك . بتاريخ
شنبه یازدهم شهر محرم الحرام ۱۳۱۵ تن قوی نیل این کتاب را
در طهران حکیم ریاضی بمن تقدیم کرد . محمد علی ولیعهد دولت
علیه ایران .»

(۷۳۹)

مجموعه

باندازه ۲۶۰ x ۱۳۰ بتقطع بیاضی - جلد تیساج دولانی ابره
مشکی سجاف و اندرون چنایی ساده - کاغذ ترمه جدول زرین -
عنوانها یسرخ - ۳۸۰ صفحه ، در هر صفحه ۱۸ بیت در سه ردیف
مستوره چلیب نوشته شده است - خط شکسته نستعلیق کتابت متوسط -
بدون رقم (در پشت صفحه اول آنرا خط میرزا محمد خوئی تشخیص
داده اند) - بدون تاریخ تحریر (قرن ۱۳) . (شماره ۶۶۶) .
فهرست نام شعرا و بیت اول هر قطعه که انتخاب شده به
ترتیبی است که در مقدمه بشرح ذیل آمده است :
عمادی - رودکی - اسیر معزی - ملک قمی - سنائی - عسقی

بهارائی - قاضی شمس‌الدین طبسی - عبدالواسع جبلی - صفی‌قلی بیگ -
 اثیرا خسیکتی - مجیرالدین ییلقانی - شرف‌الدین شفروه - نجیب‌الدین
 بهرام دقانی - ابوالصغالی نغاسن - حکیم اشهری - مجیر خطاط -
 جوهری زرگر - بدیع‌الدین فرکو - عزالدین - مبارکشاه صوری -
 رکن‌الدین ابهری - بهاء‌الدین بغدادی - قوامی مطرزی گنجوی -
 ایزادسانی - سید ذوالفقار - محمد شقاری تبریزی - لطف‌الله نیشابوری
 [دو اصل شبرازی] - رضی‌الدین نیشابوری - بدرالدین شامی -
 رشیدالدین رطواط - سوزنی سمرقندی - ضحیرالدین فارهایی - جمال‌الدین
 عبدالرزاق - جمال‌الدین اسمعیل - افضل‌الدین کربانی - سلمان
 ساوجبی - ظهیری توشیزی - سراج‌الدین قبری - مرشد بروجردی -
 جمال‌دی‌کازرونی - نظیری شهدی سادھی - جلال‌الدین جعفرنوراهانی
 آغاز :

« قد قامت القیامة کجا عشق داد بار »

بی عشق صعب تر زیامت هزار بار»

پایان :

« تا نشوی بزرگر آما جلال »

غم نخوری در طلب سئک و مال »

سال ۱۲۸۴ از عرض ناصراندین شاء گذشته و پشت صفحه
 اول مهر او هست .

(۷۴۰)

مصروف بغدادی (و . حدود ۸۳۴)

پاندازه ۲۶۰ x ۱۲۰ قطع بیاضی - چند دولانی ابره پارچه

گل و یونه روغنی حاشیه مذهب ، اندرون سجااف سرخ تریج و
 و سرتریج و جدول مذهب جدید - کاعذ بغدادی جنول و کند
 زرن حواشی عمویاً حکامی حکماری عالی - عنوانها بخط رقاع خوش
 بزر تحریر دار نوشته شده - ده سر لوح مذهب مرصع ممتاز - دو صفحه
 اول کتب که فهرست مندرجات نوشته شده قایسازی مذهب مرصع
 و عنوان تقسیمات مجموعه در این دو صفحه و در کتیبه هر سر لوح
 بخط رقاع بقلم زر تحریر دار نوشته شده است - پنج مجلس تصویر
 میثاق غریب عالی که اندکی فرود شده است - ۸۱۶ صفحه ،
 هر صفحه ۲۴ سطر ، هر سطر یکک بیت - خط نستعلیق کتایت خفی
 مشهور - رقم معروف بغدادی - بدون تان پنج تحریر (آخر قول ۸)
 (شماره ۶۴۴) .

نسخه ششیل است بر :

که به ده باب تقسیم شده است با بقرار : توجیحات - دعوت -
 منازب - ترجیحات - فصاحت - غزلیات - مقطعات - ریاضیات - محبتات
 و مفردات ، و اشعار از شعرای ذیل در آن جمع گردیده است :
 ابن یسین - ابوالمعانی رازی - احمد بغدادی - (سلطان جلایر)
 ادیب صابر - ارزقی - اشرف صابر - انوری - اوحدی - ایریهای جامی -
 حافظ شیرازی - حسن دهلوی - حسن شرنوبی (سید) - حمزه کوچیک
 حیدر یقال - خاقانی - خواجو - رتیبند و ضوط - راجی - سلمان -
 سوزنی - سید جلال جعفر - سید نصرت رازی - تهراندین شعرده -
 شمس علیسی - ظویر ناریایی - عبداقادر نائی - عراقی - عطار -
 عباد شهرهاری - عنصری - فرید احوال - قواس گنجوی - کاشی -
 کمان اسمعیل - کمان خجندی - کمال غیاث فارسی - نطف الله

نیشابوری - مشهدی - معروف بغدادی (جامع و کاتب نسخه) -
معزی - مولوی - ناصر بخارائی - ناصر خسرو ،
آغاز :

د ای صفات تو بیاتها را زبان انداخته
عزت ذات یقین را در کمان انداخته x
پایان :

د ولی سندرچ از رد نام ماهی
که خورشید تابنده است همت چاکر»
کتابه العبد الضعیف علی سبیل الاستعجال المحتاج الی عفو
ربه الرؤف معروف ، حسن الله حاله والحمد لله رب العالمین .

که مطالب آنرا در ۳۶ باب منقسم کرده است و یا مقدمه‌ای
کوته آغاز می‌شود باینقرار :

« الحمد لله رب العالمین . . . اما بعد بدانکه تسوید این
اوراق و ترتیب این ابواب بدین منوالست که یاد کرده میشود . . .
باب در صفات باری تعالی ؛ باب در نعت بی‌قیمر ؛ باب در نصیحت . . .
در این قسمت از اشعار شعرای ذیل آورده است :

این بنا - این منور - این همگر - ابوالقراش - ابوالفرج رونی -
ابوالمعانی نجاشی - اثر اخسیکتی - انور اومانی - احمد بغدادی (جلالت)
ادیب صایر - ادیب کاشی - ارزقی - اسدی - الفضل کرمانی - امامی -
امروالقیس - امیر خاقانی - انوری - اوجدهی - بدر شاسی - بدیع الدین -
بدیع الزمان - بهشتی آسئی - حلال عضه - حافظ میرازی - حسن
مهری - حسن شرنوبی - خاقانی - خواجه - ذوالفقار - رشید طواع -
رضا نیشابوری - رفیع ابهری - رفیع لبتانی - رفیع نسوی - سحر آفرین -

سراج بلخی - مرج قنبری - سعدیها - سعدی سلمان - منائی مصطفی
 - فولگی - نرف اندین مقبل - شمس طوسی - صاحبی - عبدالملکی -
 عینی نیشابوری - عیاد - ظهیر قاری - عیدالرزق - عبدالواسع -
 عرفی - هوشروانی - شمار - عطار - عمادی تیرازی - عمیق - فتح
 مستوفی - قهراندین خاندن - قهراندین گریگانی - فرزدوس - قزیده اصول
 کمال المعین - کمال خوجندی - محبوب بینانی - محمدین عبدالرزاق -
 محدودهخاری - مسعود سعد - محزی - شوچهری - ناصرجه - ناصر خسرو -
 تجم ذابیه - نجیب جردا دقانی - رزازی - نصیر صومی - نظامی - همام
 و خود کاتب (معروف)

آنحضرت :

« چو دست حکمت او ملی کند بساط وجود »

نه از دیار نشان بدد و نه از دیار »

بایان :

« منبع باشر از بهجت و جوانی »

قزوق پادشاه همیشه کامرانی »

سال ۱۳۰۶ از کتبخانه اندرون منتقل شده است .

(برای اطلاع بیشتر بکتابت این نسخه بداند نگارنده که

جدائنگانه در منتشر شده است مراجعه شود) .

(۷۴۱)

مجموعه مدون

باندازه ۹ × ۱۷ - چاه مین مسکلی - ۱۰۱ - کاغذ دولت

آبادی جدول دار - متنونها بشکری - یک سوره مختصر مذهب

مرصع خود آن که در کبینه آن ه بسکه ه بخط نلت خودن بزر نحریر

دار نوشته شده است - ۲۸۹ صفحه، هر صفحه ۵۰ خط، هر سطر یک خط است - ۶ میلیمتر - خط نستعلیق کتابتخفی متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۸۴۹ هـ (شماره ۲۷۱۵) .
 این نسخه مجموعه است که پرورش «مونس الاحرار» تألیف شده و مؤلف آنرا پیام شاه شجاع کرده و آنرا بر ۶۴ باب میوب مانعنه و در مقدمه آورده است :

« الحمد لله انکریم انعمم ... اما دست در گردن این مطلوب و چنگ در دامن این مقصود وقتی ممکن شود که صدر این کتاب و دیباچه این خطاب بزیور دعای دولت قاهره ... جلالت الملک و والدنیا والدین مبارز الاسلام و المسلمین السلطان انعمود المطاع ابوالفوارس خدایگان سلاطین صبر شاه شجاع خلدان الله تعالی ... خود را باقیاع آن نصیحت مشرف و گوش جانرا باستماع آن موعظت مشرف گردانید ... ذکر فوایدی که این جمع پریشان بران غنایست ... مسطور میگردد و هی هذه؛ فایده اول ، در مطلع هر بابی از ابواب این کتاب اختیارات قصاید فضلا و آنچه از تازی و فارسی مناسب باب آورده ؛ و ثانیاً مشنویات آنچه منداولست و این بنده بمطالعه آن مشرف گشته ؛ بعد از آن رباعیات و تیلوها المفردات و هذه القاعده مفرده من اوله انی آخرد .

فایده دوم؛ شعار و نودین اشعار و عادت ناقدان آثار بران جمله است که صفتی چند از مکارم الاخلاق و اطایب اعراف که بر کمال ذات و حسن صفات ممدوح دال باشد ، بر سبیل اجمال در سلك مدایح کشیده اند و این فقیر هر یک از ان صفات حمینه در فصلی مفرد ایراد کرده تا بیروغالیان سلوک آن طریق بوجه سهل میسر شود ، فایده سوم ؛ باب مراسلات و مکاتبات که یکی از ابواب این کتابست بر دو قسم نهاده ؛ اول در خطاب و دوم در جواب ؛

و در قسم خطاب هجده فصل که ششی را ازان لایه است بران
متفرع گردانیده تا در وقت احتیاج بمقصود زودتر حاصل شود و این
ضعیف عامی آنرا از خواص خود میدانند ، چه در سایر جموع این
وضع رعایت نرفته و تلفظت به وحدی .

لایه چهارم ، در آخر باب غزلیات ، رباعی چند لطیف که
در وصف معشوق از لریق تا قدم آورده و در آخر هر یک از صفات
بینی چند مفرد مناسب بعد از ریاضیات ایراد کرد تا در مجلس انس
طالب را بواسطه طلب ملالی حاصل نیاید .

فایده پنجم ، در شخصت و سوم این کتاب ابیات متفرقه لطیف
بهر طریق نوعی آورده تا در وقت محاوره بعد از حفظ و مداومت از
عهده مشاعره علی انفور بدر تواند آمد و این کتاب مشتمل است بر
شخصت و چهار باب و هده فهرست الابواب و الیه المرجع و المناب ؛
الباب الاول فی التوحید و التسمیج و المنجاة و التضرع الی الله
تعالی »

آغاز متن کتاب .

« المعجز عن ذلك الادراك ادراك

والبحث عن سر ذات الرب اشراك »

پایان ؛

« هزارت حاجت از شادی روا باد

هزارت سال در شادی نیا باد

تمت الكتاب بعون انيسك الزهاب في تاريخ سادس عشر
ذی قعدة سنة تسع و اربعين و ثمانمائة . اللهم اغفر لي كتابه
و لمن نظر فيه و دعانا والسلام على من اتبع الهدى . «

ورق دوم کتاب که حاوی قسمتی از سده کتابت ناقص

و با احتمال قوی مؤلف نامعلوم کتاب نام خود را در ضمن مطالب ورق مفقود یاد کرده بوده است .

در حدود قرن یازدهم این کتاب در ترکیه و در تملک سید مصطفی بن رجب و وقتی در تصرف ابوبکر بن رستم شروانی بوده است .
سال ۱۲۸۲ از عرض ناصراندین شاه گذشته و بالای صفحه اول
سهر او هست .

(۷۴۲)

صائب تبریزی

باندازه ۱۹۰ × ۳۱۰ - جلد تیماج قرنج و نیمترنج منگنه
حتائی، اندرون میشن ساده سیاه - کاغذ دولت آبادی نخودی چدول
و کسند زرین و عنوانها پشتگرف و لاجورد - صفحه اول متن و حاشیه
بوته اندازی متقن - یک سرلوح مذهب برصع متوسط که در کثیفه
آن ۸ بسمه : نوشته شده - فهرست عنوانها در یازده صفحه پیش
از شروع متن در جدولهایی نوشته شده است - ۲ ، ۴ صفحه ، هر صفحه
۲۳ سطر ؛ هر سطر دو بیت ۱۳۲ هجلمتر - خط نستعلیق کتابت متوسط
بدون رسم و تاریخ تحریر (قرن ۱۰) . پس از صفحه ۱۱۷ لااقل
یک ورق سائط و بعضی صفحات نا نویسن است . (شماره ندارد)
کتاب مقدمه ای ندارد و جامع آن اشعاری از ۶۹۱ شاعر
از شعرای متقدم و متوسط و معاصر خود انتخاب کرده و بترتیب حروف
توحی ابتدای نام شاعران آنرا بدون ساخته است .

نسخه بخط صائب نیست و از خطوط اوهم در حواشی اثری
نیست ؛ ولی ظاهراً کاتب آنرا از روی نسخه ای که در زمان حیات

صائب استنساخ شده نوشته و کتاب دیگری اشعاری را از روی خط
صائب در حواشی کتاب باین نسخه افزوده که نوشته است: « از خط
صائب نقل شد » .

آغاز :

« ای خداوندان مال الاعتبار الاعتبار

ای خداوندان جوه الاعتذار الاعتذار »

پایان :

« یک سرخ نکاهم بتو پرواز نکرده

چشمم دیگری را به پرو بال رسانده »

نسخه پسال ۱۲۸۲ از عرض ناصر الدین شاه گذشته و پشت

صفحه اول مهر او هست .

(۷۴۳)

میرزا لطفعلی صدرالافاضل (؟)

باندازه ۱۷۵ x ۲۰۵ - جلد میشن زرد ابره نقاشی آبرنگ
آستر اطلس نخودی با چفت و بست برنزی در محفظه مخفی قهوه‌ای -
کاشد فسقی جدول زرین - ۴۸۶ صفحه متن کتاب و ۳۷ صفحه
مهرست ضمیمه آن - در صفحه ماقبل صفحه اول متن ؛ در میان سمدس
مذهب مرصع عالی ؛ یک قطعه عکس احمد شاه قاجار جای داده شده
است و در چهار ضلع سمدس دو بیت ذیل بخط نستعلیق عالی
دو دانگ نوشته شده است :

سلطان احمد شاه آفتاب آنارست پور شمعین شهنشه قاجارست

روشنگر شرح احمد مختار است والاثرش از چرخ ویرین دربار است
 و در پشت صفحه اول در سلسله مذهب مرصع عالی بخط
 نستعلیق خوشی سه دانگه بزر تحریر دار نوشته است: «المسلسل»
 و در مجلس سر لوح «بسمله» بزر تحریر دار در میانه لوحه ای
 مذهب مرصع نونسته شده است - صفحه آخر کتاب بوجه اندازی مذهب
 مرصع است - خط متن ثلث و رقاع و نستعلیق و شکسته تعلیق و نسخ
 خوش باقلام از سه دانگه تا غبار بانوان مختلف - بدون رقم - تاریخ
 تألیف و تحریر سال ۱۳۲۶ . (شماره ۱۲۴۷۱)

این کتاب جنگی است که مؤلف غالب مطالب علمی و ادبی
 و تاریخی و دینی و اخلاقی و فلسفی نظم و نثر را بشکل شش تائی
 در آن جمع کرده است و هیچ مطلبی در آن نیست که عدد شش در آن
 نباشد و از این رو با تفنن قطع کتاب را نیز بشکل سلسله کرد
 و رسمهای هندسی که روی جلد ترمیم شده شش تائی و طایفه اندازی
 روی اوزاق کتاب از قطر نیز سلسله است و بشش قلم و بشش رنگ
 نوشته شده است .

آغاز متن کتاب :

« چگونه از عهده مناسی خدای سبحانه توانم بر آمدن که
 هم توفیقم بخشید تا نامه منعمی را موافق امر قدر قدر اعلی حضرت . .
 سلطان احمد شاهنشاه قاجار . . . یا انجام رسانید . . . »

پایان متن :

« از آن وقت شد ختم شمار این صفحات

که وعد خویش وفا کرد حق خویش ادا

« فته ۴۷۶ »

آغاز فهرست .

« بعد الحمد و انعمالوة . چون برای اینکه موجب کسالت
طبع نشود
پایان فهرست :

« بحکم تقدیر انشاء عرض این دفتر
که از شش و ششمین معلوم است چیب و کنار
کنجا بحضور سلطان عصر ساه سوم
ز سال سیصد و سی و ششم ز بعد هزار
فی ۱۶ ربيع الاول ۱۳۳۶ »

این نسخه زیبای پرتکلف با اینکه نام مؤلف ندارد ولی میدانیم که
لطف طبع میرزا لطفعلی صدرالافاضل ملا باشی معلم زبان و ادبیات
سلطان احمد شاه قاجار است که سابق بتألیف این نسخه ، نسخه
« مخمس » را تهیه و تقدیم کرده است که فعلا آن نسخه در کتابخانه
نیست و شاید نزد مرحوم احمد شاه سانله یا در خانواده صدرالافاضل
باشد .

(۷۴۴)

مجموعه (نظم و نثر)

باندازه . ۱۳ . x ۲۲ . - جلد ساغری مشکی بترنج و سر ذریع
بریند متگنه ، اندرون تیماج ساندۀ حنائی - کاغذ اصفهانی جدول
و کمند زرین - دو صفحه اول و دو صفحه در میان کتاب بین مطور
طلا اندازی ، حاشیه بوته اندازی مذهب - تا صفحه ۳ - ، هر صفحه
دوچکی مذهب متقش دارد - دو سر لوح مذهب برصع عالی سر
سخنها نا نویسن و آنچه هست بسرخ - ۴۵۸ صفحه ، هر صفحه
۱۸ سطر ، هر سطر یک بیت ۵۵ میلیمتر در متن و ۷ بیت در حاشیه -
خط نستعلیق کتابت خفی متوسط - بدون رقم و تاریخ تحریر (قرن
۱۳) . (شماره ۴۷۳۶) .

مجموعه مشتمل است بر :

شرف‌الدین اصفهانی

آغاز :

« الحمد لله الذی دانت لعزته الجبائرة ... »

پایان :

« ... واذ ابتلى ابراهيم ربه بكلمات فاتمهن . تم مقالات
در مواعظ سسمى ياطباق الذهب من كلام السيد شرف الدين
الاصفهانى . »

۲ - مکاتیب عربی

رشیدالدین وطواط

آغاز :

« بلغنى ان فلاناً يقرع ابدأ مروتى ... »

پایان :

« ... فقد افسدت دوائى وقلمت واطلت سنائى والى والسلم . »

رودکی

مشتمل بر : قصاید و مقطعات (آمیخته)

آغاز :

« ای بند بلا دیده و از بند بچسته

مردانه شمه و آمده بر شهر خجسته »

پایان :

« ای بخارا شادباش و شاد زی شاه روزی شادمان آید همی »

۴ - دیوان

عثمان مختاری

مشمول بر : یک ترجمه حال خلاصه - قصاید - مقطعات -
ترکیبات - چند رباعی .

آغاز :

« مختاری اسمش عثمان و در اوایل حال عثمان نیز تخلص
می کرد ... »

آغاز متن :

« بر اختیار بندگی مالک الرقاب نصرمن الله آمد قال من از کتاب »
پایان :

« هر چند بر آتش نشاند غم تو غمناک شوم اگر نماند غم تو »

۵ - دیوان

أبو الفرج رونی

مشمول بر : قصاید - مقطعات - غزلیات - رباعیات - مفردات .

آغاز :

« سپهر دولت و دین آفتاب هفت اقلیم

أبو المظفر شاه مظفر ابراهیم »

پایان :

« سر میرود و سخن نمی یارم گفت

چان می دهم و نفس نمی یارم گفت

تمت الكتاب ... من كلام استاد ابوالفرج رونی (در اصل :
زوزنی) رحمه الله »

عنصری

مشمول بر : قصاید (مرتب) - غزلیات - رباعیات .

آغاز :

« دل مرا عجب آید همی زکار هوا
که مشکبوی سلب گشت و مشکبوی صبا »

پایان :

« بر غالیه ای ماه رهی راه زدی
وین راه ینان دو زلف کوتاه زدی
تمت الكتاب من حکیم عنصری رحمه الله بمون العنکة الوهاب . »

ادیب صابر

مشمول بر : ترجمه احوال ادیب صابر - قصاید و مقطعات

(آمیخته)

آغاز :

« صابر از صنادید اکابر نجوی علمای بخارا است »

آغاز متن :

« نهاد دولت اقبال در زمانه قدم
کشید رابست اقبال بر ستاره شلم »

پایان :

« ز باد نام نهادند باده را یعنی

چو باد صبح دمیدن گرفت باده بخواجه »

سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و پشت صفحه

اول مهر او هست .

(۷۴۵)

مجموعه (نظم و نثر)

باندازه ۱۵۵ x ۲۳۵ - جلد تیساج پشمی تونج و سر تونج

منگنه - کاغذ قطعه سمرقندی باد و جدول زرین بتن زرقشان شیار -

عنوانها پشتگرف - بک سرلوح و بک سر فصل مذهب مرصع خوش

۳۵۹ صفحه ، هر صفحه - ۱ سطر ، هر سطر ۲۰ سیلابتر در متن و ۱۲

بیت در حاشیه - خط نستعلیق کتابت خوش در متن و کتابت خفی

در حاشیه - رقم جعفر حمینی - تاریخ تحریر سال ۱۲۹۴ .

(شماره ۳۳۶)

مجموعه هشتم است بر :

۱ - گلستان

سعدی

در متن :

آغاز :

« منت خدایرا عزوجل ... »

پایان :

گر نیاید بگوشی رشبت کس بر رسولان پیام باشد و پس

تحریرا فی سنه ۱۲۹۴ . کتبه جعفرانحمینی . ۵

۲ - مثنوی خضر خانی و دولرانی

امیر خسرو دهلوی

در حاشیه .

آغاز :

« سر نامه بنام آن خداوند که دلها را بخویان داد بیوند

پایان :

« نمیخواهم ز تو بخشش ز هر کس

تو خسرو را همی بخشی همین بس

تمت الكتاب بعون الملك الوهاب في دوازدهم شهر جميد

الثاني سنة خمس وتسعين وثمانمائة . كتبه العبد العذوب الراجي

إلى رحمة الغني الباري جعفر بن علي الحسيني السبزواري غفر الله ذنوبهما

وستر عيوبهما .»

تمامی یادداشتها و مهرهای متعدد را محو کرده و حاشیه ورق

۳۸۱ - ۳۸۰ را که لایند یادداشتهایی داشته بریده اند .

سال ۱۲۸۳ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و بهر او در

کتابه سر لوح هست .

(۷۴۶)

مجموعه (قلم و قمر)

باندازه . ۱۴ × ۲۳ - چند روغنی عالی بوم مشکي بوند

مذهب ترنج و سر ترنج و حاشیه بوم آلبالوئي گل و بلبل نقاشي ،

اندرون سرخ ساده حاشیه مشکي صفحه ها متن و حاشیه کاغذ متن

قطعه معرفتدي زرفشان غبار جدول زرين ، حاشیه آبي رنگ - ۸۸

سر لوح مذهب سر صغ خوش - ۷۰ صفحه ، هر صفحه ۸۰۰ سطر ، هر سطر

بکتاب بیت ۶۰ مهیمنتر - خط نستعلیق کتابت عالی - بدون رقم و تاریخ
تحریر (قرن ۱۰ و یگدان سن به خط سلطان محمد نور) .

(شماره ۳۵۷) .

مجموعه مشتمل است بر :

۱ - بوستان (مشغوب)

سعدی

آغاز :

« بنام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین »
پایان :

« بضاعت نیاوردم الا ابد خدايا ز عفو مکن تا آسوده »

۲ - ضاجات

خواجه عبدالله انصاری

آغاز :

« الحمد لله رب العالمین بعد از حمد باری و نعت
سید المرسلین ، ندیم حضرت باری خواجه عبدالله انصاری نور قبره
می فرماید رساله مشتمل است بآلوه نامه .
ای ز دردت خستگانرا بوی درمان آمده
یاد تو سر عاشقانرا مونس جان آمده »

پایان :

« . . . و آفتاب جمال الهی روی نماید . آمین بارب العالمین
برحمتک یا ارحم الراحمین . »

۴ - تحفة الملوك

آغاز :

« الحمد لله رب العالمين ... اما بعد این رساله مشتمل است بر آنکه حکما از کتب قدما اختیار کرده اند و قواید بسیار در ضمن هر حرفی معلوم میشود . . . این رساله موسوم است بـتحفة الملوك و منسوب بجهن باب و در هر باب چهار نصیحت . . . »
پایان :

۵ . . . در آنکه چهار چیز اصل سعادت دو جهانی و مرادوات جاو دانیست ، فرمان بردن خدا و رسول ، خشنودی پدر و مادر ، خدمت علماء ، شگفت بر خلق خدا . « اوراق معدود : این نسخه در آخرین صحافی تصحیف شده و بعضی ساقط است .
سال ۱۲۳۲ از عرض فتحعلیشاه گذشته و در حاشیه صفحه اول نام او در نیم تریجی روی ستن زرنوخته شده است . - سال ۱۲۸۲ از عرض ناصرالدین شاه گذشته و در حاشیه و بالای صفحه اول سهر او هست .

(۷۴۷)

مجموعه (نظم و نثر)

یاندازه ۱۶ × ۲۴۸ - جلد تیماج یشمی حاشیه منگنه مذهب کاغذ فرنگی آهاز و مهر کشیده جدول - و کمنده زرین - عنوانها بنویسی - دو صفحه اول و سه مرصع در میان کتاب بین سطور طلا اندازی - ۲۷۲ صفحه ، هر صفحه ۱۲ سطر هر سطر یک بیت . . . میلیمتر - خط نستعلیق دو دانگ متوسط - بدون رقم - تاریخ تحریر سال ۱۲۰۶ . (شماره ۴۰۵)